

ТАНИЛЦУУЛГА

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр худалдан авах бараа, ажил, үйлчилгээний гүйцэтгэгч сонгох журмын тухай хуулийг Монгол Улсын Их Хурлаас 2000 онд баталснаар төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах ажиллагааг анх хуульчлан зохицуулсан байна.

Одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийг 2005 онд шинэчлэн найруулж баталснаар төсвийн хүрээнд хийгдэх худалдан авах ажиллагааг захиалагч бие даан зохион байгуулж, гүйцэтгэлийн хяналт хариуцлагыг бүрэн хүлээх төвлөрсөн бус тогтолцоонд шилжсэн байна.

2005 онд батлагдсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулиар төрийн худалдан авах ажиллагааг харьцангуй шинэ шатанд гаргах эрх зүйн орчин бүрдсэн хэдий ч тус хуулийг баталснаас хойш өнөөдрийг хүртэл нийт 32 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон байна.

Өнгөрсөн 16 жилийн хугацаанд нийгэм, эдийн засгийн байдал хурдацтай хөгжин өөрчлөгдөж, техник, технологийн дэвшлийг нийгмийн харилцаанд өргөнөөр ашиглах шаардлага үүссэн энэ үед худалдан авах ажиллагаа ч шинэ шатанд гарах шаардлагатай болсон. Хүний эрх, эрх зүйн суурь зарчимд тулгуурласан, өрсөлдөөн, ил тод байдал, үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн орчин үеийн хөгжлийн чиг хандлага болох хүний оролцоог бууруулсан худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулахад чиглэгдсэн эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгохыг цаг үе шаардаж байна. Түүнчлэн тус хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлт нь зарим талаар хуулийн үндсэн зарчим, үзэл баримтлалаас хазайсан, нөгөө талаар хуулийн зүйл, хэсэг, заалт хоорондоо агуулгын хувьд холилдсон нь хуулийн бүтцийн системчлэл алдагдахад хүргэсэн асуудал байна.

Иймд Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 52 дугаар зүйлийн 52.1.1 дэх заалт “худалдан авах ажиллагааны тухай хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох санал боловсруулах” гэж заасны дагуу Сангийн сайдын 2021 оны 110 дугаар тушаалаар тус хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг Монгол Улсын Шадар сайдын ажлын алба, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Барилга, хот байгуулалтын яам, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар, Нийслэлийн Засаг даргын хэрэгжүүлэгч агентлаг Худалдан авах ажиллагааны газар, Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхим, салбарын мэргэжлийн холбоо, төрийн бус байгууллагын төлөөллийг оруулан 26 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулсан.

Сангийн яам Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалтын дагуу Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг хийж тус хуулийг шинэчлэн найруулах шаардлагыг тодорхойлж энэ дагуу хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг Сангийн сайд Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдтай хамтран баталсан.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалын зорилгод тодорхойлсноор Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд дараах үндсэн асуудлыг тусгасан:

1. Хүний оролцоог бууруулах:

Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр зэрэг бодлогын баримт бичигт заасан тендер шалгаруулалтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх хүрээнд тендер шалгаруулалтыг бүрэн цахимаар зохион байгуулах, тендерт оролцогчийн мэдээллийг төрийн мэдээлэл солилцооны системээс ирүүлж буй мэдээлэлд үндэслэн үнэлэх, мэдээллийн технологи, цахим шилжилтийг дэмжих тендер шалгаруулалтын дэвшилтэд аргыг ашиглах талаар хуулийн төсөлд тусгасан. Монгол Улсын хэмжээнд зохион байгуулсан тендер шалгаруулалтын 2017 онд 27%, 2018 онд 89%, 2019 онд 98%, 2020, 2021 онд 99%-ийг цахим тендер шалгаруулалтаар зохион байгуулснаас харахад захиалагч, тендерт оролцогчид цахим тендер шалгаруулалт зохион байгуулж, цахимаар тендер илгээж хэвшсэн тул дээрх өөрчлөлт нь нийгэмд эерэг өөрчлөлт авчирна гэж үзэж байна. Дэлхийн банкнаас боловсруулсан 180 улсын нийтийн худалдан авах ажиллагааны зохицуулалтын системд үнэлгээ хийсэн 2017 оны тайланд худалдан авах ажиллагааны цахим системтэй 154 (85.5%) улс байгаагаас цахим системээр тендер хүлээн авдаг 56, цаас болон цахим шуудангаар хүлээн авдаг 123 улс байгааг тэмдэглэсэн байна.¹

2. Нээлттэй, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх:

Худалдан авах ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх хүрээнд худалдан авах ажиллагааны төлөвлөх үе шатаас гэрээ дүгнэх хүртэл үе шатны мэдээллийг удирдах мэдээллийн нэгдсэн эх үүсвэрийг худалдан авах ажиллагааны цахим систем (www.tender.gov.mn)-д төвлөрүүлэн, хөгжүүлэх эрх зүйн үндсийг бий болгосон. Түүнчлэн тендерт оролцогчоос өөрийн тендерийг нууцлан ирүүлэх боломжтой тендерийн материалын хязгаарыг хуульд тусгахын зэрэгцээ шалгарсан тендерт оролцогчийн ирүүлсэн тендерийг ил тод болгохоос татгалзах тохиолдолд үүсэх эрх зүйн үр дагаврыг хуульд мөн тусгалаа.

3. Шуурхай, хялбар тендер шалгаруулалт:

Мэдээллийн технологи, интернэтэд суурилсан тендер шалгаруулалтын аргуудыг шинээр хуулийн төсөлд тусгасан нь тендер шалгаруулалтыг аль болох богино хугацаанд зохион байгуулах боломж бүрдэнэ гэж үзэж байна. Худалдан авах ажиллагааны бүх үе шатыг цахим системд бүртгэж байгаа нь тендер шалгаруулалтын мэдээлэлтэй тендерт оролцогч цаг алдалгүй танилцах боломжтой тул сонирхсон тендерт эртнээс бэлдэх, орон зайн хязгаараас үл хамааран тендер илгээх боломжтой байхын зэрэгцээ төрийн мэдээллийн санд байгаа мэдээллийг харилцан солилцож, тендер шалгаруулалтын хянан үзэх шатны үнэлгээг цахим системээр хийх боломж бүрдэж шуурхай, хялбар тендер шалгаруулалт зохион байгуулах суурь нөхцөл болсон гэж үзэж байна. Түүнчлэн худалдан авах ажиллагааны бүх үе шатуудад тоон гарын үсгийг хэрэглэх эрх зүйн орчныг хуульд тусгаж өгснөөр тендер шалгаруулалтад

¹ The World Bank (2016). Benchmarking Public Procurement 2017: Assessing Public Procurement Regulatory Systems in 180 Economies.

оролцогч талууд цахимаар мэдээлэл солилцох, харилцах боломжийг бүрдүүлсэн.

4. Хариуцлагын тогтолцоог шинэчлэх:

Худалдан авах ажиллагааны гэрээний мэдээллийн сан бүрдүүлж тендерт оролцогчийн гэрээний үүргийн биелэлтийг бүртгэж, уг мэдээллийн санд үндэслэн тендерт оролцогчийн гэрээ хэрэгжүүлэх чадварыг хянан үзэхийн зэрэгцээ хариуцлага ногдуулах бодит мэдээллийн эх сурвалжийг үүсгэхээр тусгасан.

Түүнчлэн захиалагч, түүний албан тушаалтны хууль зөрчсөн үйлдэлд ногдуулах хариуцлагыг тодорхой болгосны хамт олон нийтээс худалдан авах ажиллагаанд хяналт тавих механизм болох шүгэл үлээх боломжийг цахим системд бүрдүүлсэн. Ингэснээр худалдан авах ажиллагааны бүх шатанд захиалагч, гүйцэтгэгчийн гэрээний биелэлтийг олон нийтээс давхар хянах боломж бүрдэнэ гэж үзэж байна.

Батлагдсан хуулийн төслийн үзэл баримтлалын хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулан төрийн байгууллага, олон нийтээс санал авах, хуулийн төслийн хэрэгжилтийн үр нөлөөний судалгаа, зардал тооцооны судалгааг тус тус хийж гүйцэтгэсэн байна.

Сангийн яам хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэлэлцүүлгийг төрийн болон орон нутгийн байгууллагууд, худалдан авах ажиллагааны сургагч багш нарын нийт 935 төлөөлөлд 2021 оны 10 дугаар сарын 12-аас 14-ний өдрийн хугацаанд, Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхимтай хамтран тендерт оролцогч иргэн, аж ахуйн нэгжийн танхимаар ирсэн 214, цахимаар оролцсон 186 нийт 400 төлөөллийн дунд 2021 оны 10 дугаар сарын 28-ны өдөр, “Монголын авто замчдын холбоо” ТББ, Монголын эм зүйн байгууллагын нэгдсэн “Эм холбоо” ТББ, “Монголын барилгын үндэсний ассоциаци” ТББ, “Баялаг бүтээгчдийг дэмжих холбоо” ТББ, “Металл боловсруулалт инженерчлэлийн холбоо” ТББ-тай тус тус хамтран 2021 оны 11 дүгээр сарын 15-аас 23-ны өдрийн хугацаанд тухайн салбарын аж ахуйн нэгж байгууллага, мэргэжилтнүүдийн 100 гаруй төлөөллийг хамруулан тус тус зохион байгуулсан.

Түүнчлэн Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газартай хамтран “Монголын сав баглаа боодол үйлдвэрлэгчдийн нэгдсэн холбоо” ТББ, “Монголын хэвлэлийн үйлдвэрүүдийн холбоо” ТББ, “Монголын гэр, гэрийн иж бүрдэл үйлдвэрлэгчийн нэгдсэн холбоо” ТББ, “Үндэсний аж үйлдвэрийн зөвлөл” ТББ, Монголын эм зүйн байгууллагуудын нэгдсэн “Эм холбоо” ТББ, “Баялаг бүтээгчдийг дэмжих холбоо” ТББ, “Монголын бизнес инкубаторуудын үндэсний нэгдсэн холбоо” ТББ, “Шинэгантиг” ХХК, “Долоонболдог” ХХК, “Гантесла” ХХК, “Чиглэл” ХХК зэрэг 26 төрийн бус байгууллагын 33 төлөөллийг оролцуулан 2021 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхимтай хамтран 2022 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдөр зохион байгуулсан аж ахуйн нэгж, олон нийтийн нээлттэй хэлэлцүүлэгт мөн хэлэлцүүлсэн.

Хуулийн төсөлд олон нийтээс санал авахаар Сангийн яамны цахим хуудас (www.mof.gov.mn), Худалдан авах ажиллагааны цахим систем (www.tender.gov.mn)-

д 2021 оны 9 дүгээр сарын 24-ний өдрөөс нийтэлж санал авсан. Олон нийтээс ирсэн саналын дагуу саналын товъёгийг дээр дурдсан цахим хуудас, цахим системд нийтэлсэн.

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд төсвийн ерөнхийлөн захирагч, төрийн захиргааны байгууллагаас Сангийн сайдын 2021 оны 10 дугаар сарын 22-ны өдрийн 6-1/5936, 2022 оны 09 дүгээр сарын 19-ний 01/6390 тоот албан бичгээр хоёр удаа санал авахад нийт 545 санал, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоодоос хуулийн төсөлтэй холбогдуулан 329 санал ирүүлснээс холбогдох саналыг хуулийн төсөлд тусгасан.

Төрийн байгууллага, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоодоос өгсөн холбогдох саналыг тусган Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, дагалдах хуулийн төслийг тус тус боловсруулсан байна.

---oOo---